

ГАНИЧ О.А.

доцент, кандидат юридичних наук,

доцент кафедри історії та права

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

м. Дрогобич

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОТИДІЇ ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Від стану захищеності національної безпеки держави залежить добробут її народу, недоторканність суверенітету і цілісність території. Однак, сьогоденне військове протистояння діям країни-агресора буде недостатнім без розробки механізму протидії війні ще й гібридній.

В умовах воєнного стану посилення національної безпеки не обмежується нарощуванням обороноздатності. Потужний дієвий правовий механізм забезпечення інформаційної безпеки, як частини національної, протидії спеціальним інформаційно-психологічним операціям (далі – ІПСО).

Потреба зміцнення національної безпеки особлива назріла протягом останніх років, коли держава має реагувати на посягання через створення і зміцнення комплексу організаційно-правових заходів.

Дослідження стану захищеності національних інтересів та безпеки набуло особливої потреби дослідження, не тільки через протистояння російської агресії, а також задля поглиблення міжнародного співробітництва України та наближення до Європейської Спільноти.

Держава, яка розпочала гібридну війну, досягає мети внутрішньої нестабільності іншої держави, роблячи пріоритетом невійськові засоби, такі як інформаційні атаки і операції впливу в поєднанні з економічним тиском, підтримкою місцевих опозиційних груп, дезінформацією і злочинною діяльністю [1, с.30].

Спостерігалась тенденція наукового обґрунтування рішучої ролі

міжнародної спільноти та міжнародного публічного права як одного з основних інструментів стримування посягань на суверенітет нашої держави. Однак, після повномасштабного вторгнення росії в Україну дієвість міжнародних інституцій щодо збереження миру не виглядає вирішальною. Практика свідчить, що НАТО як політично-військовий альянс, в умовах непередбачуваних змін сучасного безпекового середовища займає позицію консультанта.

Війна в Україні виявила неефективність низки міжнародних організацій та їхніх структурних підрозділів (зокрема, РБ ООН, Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, ЮНІСЕФ, ОБСЄ, МАГАТЕ та ін.), які не змогли ані вирішувати складні питання щодо забезпечення безпеки і миру, ані оперативно зорієнтуватися в міжнародному безпековому середовищі [2]. Міжнародний суд ООН виніс суперечливе рішення щодо визнання факту фінансування росією бойовиків на Донбасі з 2014 року та перебування російських військ на окупованих територіях. Крім того, моніторингова місія ОБСЄ не мала серйозних наслідків для успішного вирішення конфлікту. Тривала гібридна війна, в тому числі її інформаційна складова (інформаційна війна) вийшли за межі України, оскільки так звані «прихильники руського миру» є серед політиків і політичних партій країн ЄС.

Слушною є думка про те, що після війни в Україні, у світі сформується низка нових воєнних та/або політичних альянсів, які будуть меншими за розмірами, але більш гнучкими і зможуть запропонувати своїм членам ефективніші гарантії безпеки [2]. Російська агресія стала підґрунтям до напрацювання нового правового арсеналу, як міжнародного, так і національного.

Україна історично протягом тривалого часу піддавалася практично безперервним впливам безлічі внутрішніх і зовнішніх джерел небезпеки. Одним з чинників загроз національної безпеки є політична конфронтація в середині держави і розколи в суспільстві. Розбіжності між політичними рухами можуть спричинити перешкоджання в ухваленні важливих законів, проведенні реформ, ускладнити мобілізацію ресурсів для оборони країни. Політична конфронтація – це слабкі місця, в які влучно цілиться ворог і використовує для інформаційних

війн та ПСГО. А це в кінцевому результаті може призвести до загальної системної нестабільності в країні і послаблення обороноздатності.

Закон України «Про основи національного спротиву» [3] має на меті підвищення ефективності військового протистояння на місцевому рівні. Питання протидії гібридним проявам не підіймається. У Законі України «Про боротьбу з тероризмом» [4] також немає визначення дослідженої категорії. Закон України «Про оборону України» [5] частково розкриває зміст і складові цього поняття. Цей нормативний акт посиляється на застосування різних видів озброєного насильства та нетрадиційних методів для досягнення політичних цілей. Закон України «Про Збройні Сили України» [6] покладає певні повноваження на ЗСУ щодо протистоянню різних видів насильства (озброєного та не озброєного), які слугують агресору для досягнення політичних, економічних та соціальних цілей.

Гібридна війна опиняється за межами міжнародного права, через складність її виявлення. Як правило, складовими гібридних війн є інформаційний, психологічний, економічний, політичний вплив. Військова агресія також можлива в поєднанні з переліченими важелями. Саме тому постала потреба правової регламентації протидії гібридній війні, як засобу забезпечення національної безпеки на різних рівнях і у різних сферах публічного управління. Всі реформи, що проводяться в нашій державі мають відбуватись з урахуванням викликів сьогодення і вирішенням вразливих питань для українського суспільства, бо гібридна війна офіційно не оголошується, її прояви розпочинались задовго до повномасштабного вторгнення та, ймовірно, до часткової окупації Донбасу та Криму у 2014 році.

Слід погодитись з думкою, що важливо помістити заходи гібридної війни в існуючі законодавчі рамки [1, с.32]. При чому, має бути приділено увагу протидії найактуальнішим викликам національної безпеки. У сфері внутрішньої політики можна виокремити наступні загрози:

1. Дестабілізаційний потенціал корупції, який має прямий вплив на підрив економічної стійкості України, авторитет органів публічного управління.
2. Нестабільність (недостатня ефективність) державного механізму.

Наразі спостерігається лобіювання власних інтересів правлячих партій, що має руйнівний тиск на стійкість і ефективність публічного механізму управління.

3. Соціальні і ідеологічні розколи в суспільстві. Актуальними темами для розладів серед громадян є мова, віра, армія.

4. Втрата людського (трудового) капіталу, і як результат, недостатнє накопичення бюджету. Через втрату працездатного населення і кадрів відбувається втрата виробництв, ринків, значне скорочення сплати податків, зборів та обов'язкових платежів в загальнодержавні фонди.

Для стабілізації внутрішньополітичної ситуації, як одного з фактору протистояння агресору, а також протидії гібридній війні з середини, треба зосередитись на законодавчому вдосконаленні:

- інформаційної політики та протидії інформаційним війнам;
- механізму протидії кібератакам;
- системи державного управління та політичних процесах;
- посилені діалогу між владою і громадськістю;
- суспільних процесів та явищ, які дестабілізують обстановку, в тому числі корупційні прояви;
- соціально-економічної політики.

Вищеперелічені напрямки правової регламентації протидії гібридній війні мають бути посилені активною зовнішньою політикою і напрацюванню комплексу норм, які будуть дієвими проти нових викликів, оскільки дії росії напряму впливають і на світову безпеку.

Протистояння гібридній війні – складний і багаторівневий процес, який не можливий без посилення правового механізму і проведення реформ у різних сферах одночасно.

Посилення зовнішньої політики і іміджу України на міжнародній арені – надзвичайно важлива задача сьогодні. На початок 2025 року 28 так званих «безпекових угод» було укладено між Україною та іноземними партнерами. Ці двосторонні угоди вже містять важливі складові, на яких необхідно зосередитись при протидії як воєнним діям, так і окремим складовим гібридних війн.

Так, в Угоді про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії [7] сферою застосування заходів співробітництва є «невійськова безпека». До неї відноситься: захист критичної інфраструктури, співпраця у сфері безпеки та кібербезпеки; інформаційна безпека, боротьба з інформаційними маніпуляціями та пропагандою; співробітництво у сфері боротьби з небезпечною організованою злочинністю. Ці угоди можуть стати фундаментом для напрацювання спільних дій щодо протидії агресії. Існує думка, що безпекові угоди є містком для вступу України в військовий альянс. Слід констатувати, що участь в ЄС та НАТО – один з можливих варіантів стабілізації ситуації, а можливо, й припинення війни.

Список використаних джерел:

1. Бутенко М.П. Міжнародно-правові аспекти протидії гібридній війні / М.П. Бутенко, Б.О. Ворович, А.М. Іващенко, Д.Л. Федянович // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України. №2(69). 2020. С.30-34.
2. Резнікова О.О. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/strategichnyy-analiz-bezpekovo-ho-seredovyshcha-ukrayiny> (дата звернення 23.04.2025р.)
3. Про основи національного спротиву: Закон України № 1702-IX від 16.07.2021р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата звернення 22.04.2025р.)
4. Про боротьбу з тероризмом: Закон України №638-IV від 20.06.2003р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення 22.04.2025р.)
5. Про оборону України: Закон України № 1932-XII від 06.12.1991р. URL: <https://surli.cc/lvmixz> (дата звернення 22.04.2025р.)
6. Про Збройні сили України: Закон України № 1934-XII від 06.12.1991р. URL: <https://surl.li/mkcufq> (дата звернення 20.04.2025р.)
7. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. URL:

<https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277> (дата звернення 21.04.2025р.)